RISCURILE LA CARE POATE FI EXPUSĂ SOCIETATEA CIVILĂ ÎN CONDIȚIILE REALITĂȚII INFORMAȚIONALE CONTEMPORANE
THE RISKS TO WHICH MAY BE EXPOSED THE CIVIL SOCIETY IN THE CONDITIONS OF THE CONTEMPORARY INFORMATION REALITY

Andrei Negru,
Dr. hab., prof. univ.,
Facultatea de Drept, USM

Summar
Generally, the civil society is presumed to be the active and the most informed part of the society. It would be correct for the subjects of the civil society to involve themselves in reforming such areas as: the independence of justice, the disciplinary liability of judges and prosecutors, the integrity of magistrates and of the civil servants, the fight against corruption etc. Nevertheless, the contemporary information reality proves that many of the representatives of non-governmental organizations do not take in consideration the values that constitute the foundation of the social conscience. In these conditions, can be emphasized some major risks to which may be exposed the hole society: the extremism, the lack of confidence in promoted reforms, general apathy, the lack of interest for the mentioned areas. At the same time, the civil society itself may be threatened by factors as: damaging the integrity and diminishing the professionalism of involved people. The mentioned risks can be overcome by instituting clear and objective requirements to the activity of all the representatives of the civil society, inclusively referring to the financial support of their activity. The aim of this paper is to find solutions to increase the image of the national civil society, through promoting true information in social media and exclusion of useless propaganda.

Key-words: civil society, information reality, integrity, professionalism, system of values, legal conscience, propaganda.

Societatea contemporană este o societate informată. Societatea civilă, fiind percepută drept partea activă a societății, este și prezumată drept cea mai informată entitate socială. Realitatea, însă, ne demonstrează că accesul la informație într-o societate informațională este numai „partea frumoasă" a lucrurilor; or, după obținerea accesului la informație urmează și prelucrarea acesteia, înțelegerea și interpretarea ei, formularea concluziilor. Ultimele constituie niște sinteze, rezultate dintr-o pluralitate de operațiuni logice, având o structură în lanț. Nu este o noutate că, în realitatea socială națională, entitatea socială, identificată drept societate civilă, include în sine un conglomerat de subiecți colectivi și individuali, caracterizați prin diverse interese, convingeri politice, cultură socială și juridică, surse de finanțare. Avînd o structură complexă, fenomenul cuprinde un areal excesiv de vast pentru cercetarea în cauză. Interesul doctrinar îl axăm pe organizațiile non-guvernamentale; însă, riscurile pe care intenționăm a le identifica se referă la orice subiect din entitatea ce desemnează *societatea civilă*. Este important a realiza că activitatea acestor subiecți este determinată de anumite interese, menționate anterior și, în funcție de eficiența activității în domeniul ales, poate avea consecințe considerabile, generatoare nu numai de efecte politice, dar și juridice în diferite domenii ale vieții sociale. Intenționăm a caracteriza două riscuri, care, în opinia noastră, sunt esențiale, atât pentru societatea civilă autohtonă, cât și pentru efectele activității ei. Pentru noi, prezintă interes activitatea realizată în sfera organizării și funcționării justiției și politicului.

Activitatea reprezentanților societății civile în domeniul justiției a vizat și va viza reformele efectuate de Guvernare în domenii precum: organizarea și funcționarea justiției în ansamblu, a procuraturii, răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor,

inițierea și promovarea în cariera de magistrat, integritatea și lupta cu fenomenul corupției – toate avînd importanță pentru societatea contemporană. Valoarea societății civile în domeniile menționate constă anume în implicarea conștientă și profesională, apolitică, deseori altruistă, pe principii de voluntariat, implicare orientată spre fortificarea valorilor unei societăți democratice.

Una dintre principalele erori comise de societatea civilă este dinamica cu care se acționează asupra societății. Conștiința socială și conștiința juridică nu pot fi supuse transformărilor radicale [1] și cu grad de dinamicitate excesiv. Dinamica reformelor și a transformărilor nu necesită a fi percepută prin conștiința societății civile, ci prin prisma societății; or, proporționalitatea este evidentă: transformările au un impact social și își găsesc realizarea nemijlocit în mediul social. Fostul președinte al S.U.A., Barak Obama, menționează, referitor la realitățile informaționale ce vizează societatea contemporană: „Unul din pericolele internetului este că oamenii pot vedea realităţi total diferite. Ei pot fi înconjuraţi de informaţii care le întăresc prejudecăţile actuale [2]”. În context, se face o delimitare clară dintre societate și societatea civilă: „Problema care se pune este cum să exploatăm această tehnologie într-un mod care să permită o pluralitate de voci, să permită o diversitate a punctelor de vedere, dar care să nu conducă la o balcanizare a societăţii şi să permită găsirea de puncte comune” [3]. Intervenim cu interpretarea *societății civile* drept o societate informată: a) societatea, avînd acces la surse diverse de informative o și prelucrează în funcție de cultura și de conștiința proprie; b) societatea, drept rezultat, se divizează în entități, conform diferitor criterii și interese, iar distanțarea dintre diferite entități sociale devine și mai aprofundată; c) societatea civilă reflectă structura societății și sistemul ei valoric.

În procesul activității sale, societatea civilă necesită a ține cont de sistemul de valori care formează fundamentul conștiinței sociale și juridice și este cel mai vulnerabil în prezent, aflat în fața unei

propagande sistemice și distructive. Anume sistemul de valori necesită a fi protejat, promovat și, la necesitate, supus transformărilor. Transformările în cauză urmează a fi efectuate foarte prudent, printr-o apropiere de societate și prin înțelegerea sistemului ei valoric. Afirmațiile precum că societatea ar fi „amorfă", „indiferentă", generează o distanțare dintre societatea civilă și societatea însăși. Frecvent, axîndu-se pe anumite obiective curente, unii reprezentanți ai societății civile acționează fără a ține cont de nivelul de instruire a auditoriului social.

Societatea se autoinstruiește. Eficiența acestui complex metodologic de dezvoltare intelectuală este mai accentuat anume în condițiile de manifestare a fenomenului migrației. O anumită experiență practică la o etapă a vieții devine mai eficientă decât un proces didactic la o etapă incipientă de formare a personalității. Realitățile formează materialul didactic cel mai elocvent, îndeosebi dacă acesta coincide cu interesele și sistemul valoric al individului [4]. Intenționăm a afirma că, în domeniile de interes, societatea poate avea un sistem valoric mai adaptat realităților sociale decât însăși societatea civilă. Deficitul de informare, de instruire poate diminua ponderea societății civile în intențiile de transformare a sistemului social-valoric. Dacă societatea civilă consideră că societatea, în ansamblul său, nu sesizează metodele imorale sau ilegale de promovare sau de realizare a anumitor obiective, ea nu percepe realitatea obiectivă. Mai mult, utilizarea a astfel de metode „desensibilizează" societatea: ea nu reacționează conform așteptărilor când guvernarea utilizează metode similare în realizarea anumitor obiective de interes propriu. Reprezentanții societății civile necesită a fi integri și profesioniști. Aceleași cerințe pot fi înaintate și față de legalitatea și diligența utilizării fondurilor alocate, în scopul realizării obiectivelor asumate. Societatea civilă este sortită să activeze conform anumitor reguli generale: transparența și integritatea în domeniul utilizării fondurilor alocate. Orice suspiciune de spălare de bani, de conflict de interese în domeniile de activitate

necesită a fi exclusă. Trebuie respectat cu strictețe principiul legalității în organizarea și funcționalitatea instituțiilor societății civile. Orice confruntare cu guvernarea necesită a se manifesta în câmpul legal. Scopul nu scuză mijloacele în activitățile publice. Orice ilegalitate urmează a fi contestată în instanță, indiferent de gradul de independență și de profesionalism al judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici etc. Scopul activității societății civile este de a sensibiliza opinia publică, nu de a o orienta într-o directivă prestabilită. Orice interes în coraport cu interesul social, în aceste condiții, are un caracter privat, foarte bine sesizat de societate și foarte eficient utilizat de Puterea de Stat pentru discreditarea societății civile. Societatea civilă este partea activă a societății, care promovează și monitorizează realizarea intereselor publice. Se caracterizează prin voluntariat, integritate, publicitate, transparență, activitate apolitică.

Realitățile contemporane, în opinia noastră, au transformat anumite exigențe înaintate față de societatea civilă. Complexitatea vieții sociale, cerințele față de formele de organizare a societății civile au determinat îndepărtarea, pe bună dreptate, de activitatea categorică de voluntariat. Pentru desfășurarea activităților preconizate, societate civilă are nevoie de suport financiar. Apar și cerințe noi față de sursele financiare respective. Promovarea și protejarea intereselor publice în condițiile contemporane impune față de toți subiecții implicați cerințe de integritate și transparență în activitate, în stabilirea provenienței surselor financiare și utilizării lor. Chiar dacă nu sunt surse financiare publice, este oportun ca societatea, alți subiecți ai societății civile să cunoască aceste informații. Realitatea contemporană demonstrează că, sub imaginea de reprezentanți ai societății civile, pot activa, cu rea-credință, anumite entități implicate în realizarea propagandei sociale distructive și a anumitor interese de natură politică, fapt ce afectează imaginea societății civile în ansamblu. În rezultat, apar fenomene ce caracterizează polarizarea societății – extremismul și apatia socială.

Intenționăm a evidenția anumite cerințe față de activitatea societății civile, prin formularea pericolelor majore, la care este supusă societatea civilă, în condițiile societății informaționale dezvoltate: a) afectarea integrității persoanelor implicate; b) diminuarea profesionalismului subiecților implicați.

Afectarea integrității persoanelor implicate. Subiecții societății civile pot fi persoane colective și individuale. Indiferent de calitatea subiecților, aceștia necesită a fi integri, a avea valoare și respect în imaginea societății. Comportamentul corect, transparența și corectitudinea activităților profesionale, financiare, generale, necesită a fi percepute drept exemplu de urmat pentru societate și un reproș latent adus guvernării, dacă aceasta, la rândul său, nu se conformează unor asemenea cerințe. Propriul exemplu este cel mai elocvent pentru societate. Nu te poți considera parte a societății civile, dacă, în realizarea obiectivelor de activitate, acționezi imoral, indecent, ilegal; și, chiar dacă atragi atenția societății, aceasta nu se focusează asupra problemei pe care intenționezi a o promova, dar asupra modalității de comportament, fiind, astfel, transformat sistemul valoric social. Dacă societatea civilă pune accent pe transparența și oportunitatea finanțelor publice, ar fi corect să fie ea însăși un exemplu elocvent, prin prezentarea unor rapoarte publice anuale, complexe, în care să ilustreze detaliat modul de utilizare a fondurilor alocate. Astfel, pe lângă fortificarea autorității societății civile, vor fi reduse intențiile de „afaceri” în acest domeniu, diminuate activitățile absolut inutile, cu caracter formal, ce caracterizează funcționalitatea multor subiecți din domeniu. Considerăm că este importantă promovarea ideii de a fi activist civic: a fi încadrat în activitatea societății civile nu este o profesie. Și organizatorii de fonduri, câștigătorii de proiecte internaționale pe plan național urmează a antrena specialiști în domeniile enunțate, urmînd a fi propuse și obiective concrete pentru obținerea fondurilor. Considerăm inoportună practica potrivit căreia aceleași persoane sunt conducători de societate non-guvernamentală, administratori de

fonduri și participanți principali la funcționalitatea organizației, orientată spre realizarea obiectivelor propuse.

Diminuarea profesionalismului subiecților implicați. Cerințele profesionale înaintate față de genul de activitate supus discuției se află într-un proces de transformare dinamică și calitativă. Experiența ultimilor ani a demonstrat că, în segmental vizat, s-au implicat multe persoane întâmplătoare și cu interese distincte de cele declarate. În condiții de incompetență profesională, observăm reprezentanți ai societății civile, care, în prezentările publice, sunt vizibil neinițiați în problemele de interes public abordate. Dacă inițial cei care observă fenomenul sunt puțini, în condițiile societății informaționale contemporane aspectul social-numeric devine unul generic. Urmează concluziile: a) persoana este un paravan utilizat pentru spălarea de surse financiare și doar mimează o activitate; b) neprofesionalismul este aparent, fiind o formă a propagandei, relevanța căreia va fi percepută și evaluată ulterior, la etapa incipientă avînd obiectivul creării „unei aglomerări" și „a unei dezordini" informaționale într-un anumit domeniu de interes social și fiind, astfel, o parte componentă a manipulării sociale. Dainius Radzevičius, Președintele Uniunii Jurnaliștilor din Lituania, menționează că se poate lupta cu acest tip de propagandă prin educare, cultură și dezvoltare personală: „Oamenilor care se închid într-un ghetou mic informațional sau cultural, sau social, le este greu să perceapă mecanismele democrației, liberalizarea pieței, toleranța sau alte valori. De regulă, ei se limitează la principiile de dictatură și nu au nevoie de democrație. În acest caz provocarea constă în faptul ca numărul acestor persoane să fie mai mic, ca ei să înțeleagă ce înseamnă democrația [5]." La fel, în mediul social se instituie neîncrederea față de asemenea subiecți ai societății civile, precum și un anumit grad de indiferență față de obiectivele abordate.

În condițiile naționale, retrospectiva evenimentelor sociale și juridice ne dovedește că realitatea a fost cu totul alta. În marea majoritate, reprezentanții societății civile care au desfășurat și/sau

desfășoară activități în domenii sensibile și de valoare pentru societatea contemporană au dat dovadă de neprofesionalism, de promovare a anumitor interese politice și financiare. Acestea sunt rezultatele promovării artificiale a unor reprezentanți ai societății civile și încadrarea acestora în procese de reforme democratice. Caracterul politic al activității reprezentanților societății civile a generat și rezultate practice nesatisfăcătoare sau cu neajunsuri esențiale în domeniile enunțate, înlăturarea cărora necesită eforturi materiale și psihologice esențiale, în coraport cu însuși procesul de inițiere și de realizare a reformelor. Consecințele unei atare activități pot fi de natură politică, juridică, psihosocială. Promovarea unor valori false sau a valorilor reale caracteristice culturii și civilizației contemporane, prin metode neprofesioniste, argumentarea lor prin prisma realizărilor politice ale anumitor formațiuni politice a generat o reacție politico-socială inversă: de dezaprobare și de respingere din partea societății a tuturor activităților și valorilor promovate, chiar dacă acestea s-au promovat de societate în ansamblu și au format suportul aspirațiilor întregii societăți. Frecvent, partea activă a societății, percepută drept societate civilă, formatoare de opinii și valori sociale, nu ia în considerație perspectivele comiterii anumitor erori, pentru a demonstra o activitate profesionistă și echidistantă în domeniile de interes. În context, considerăm că era societății informaționale chiar a determinat noi provocări. Deja nu mai este posibilă o activitate a societății civile fără anumite efecte în conștiința socială și în comportamentul social. Există opinii că societatea este inactivă și indiferentă la anumite evenimente de natură politică, economică, juridică ș.a. Avem o altă opinie. Societatea, în condițiile unei vieți informaționale accentuate, în condiții favorabile de liberă circulație, se autoperfecționează și se informează, independent de entitatea percepută drept societate civilă. Observăm capacitatea independentă a societății de a-și forma propriul sistem valoric, capacitate autonomă de manifestările și metodele caracteristice societății civile contemporane. Evident, nu

negăm existența unei interdependențe dintre societatea civilă și societate în ansamblu. Însă, în condițiile realității contemporane, o interacțiune eficientă devine cu atât mai iluzorie, cu cât accesul la informație este valorificat mai intens de societate. Un regim politic democratic contemporan se caracterizează printr-un dialog constructiv și eficient dintre societate și puterea de stat. Și anume reprezentarea societății este realizată de subiecții societății civile care, deși nu dețin o specializare strictă, identifică obiective funcționale clare, de interes public.

În concluzie, menționăm că societatea contemporană este o societate informată, capabilă a evolua prin accesarea surselor informaționale independente și libere. Aceste realități și determină formarea unei repulsii față de anumiți subiecți ai societății civile care, prin activitățile desfășurate, demonstrează că percepe societatea drept o entitate naivă.

Note bibliografice:

1. Negru Boris, Negru Alina. Teoria Generală a Dreptului și Statului. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, p. 578;
2.http://www.realitatea.md/obama-intervievat-de-printul-harry-avertizeaza-asupra-utilizarii-iresponsabile-a-retelelor-sociale_69575.html
3.http://www.realitatea.md/obama-intervievat-de-printul-harry-avertizeaza-asupra-utilizarii-iresponsabile-a-retelelor-sociale_69575.html
4. Deleanu Ion. Drepturile subiective și abuzul de drept. Cluj-Napoca, Dacia, 1988, p. 43;
5.http://topmedia.md/presedintele-uniunii-jurnalistilor-din-lituania-propaganda-poate-fi-contracarata-prin-educare-si-dezvoltare-personala---100635.html